

Slootdemping

Waar sloten verdwijnen, rest slechts grasfalt

Jaarlijks verdwijnen duizenden sloten in Nederland, blijkt uit onderzoek van *de Volkskrant*, en dat gebeurt deels illegaal. Regels om de waterkwaliteit te verbeteren geven boeren juist een prikkel om sloten dicht te gooien, en gemeenten handhaven nauwelijks. Wie daar kritisch op is, kan soms zelfs op intimidatie rekenen. 'Als jullie terugkomen, druk ik met een shovel jullie auto in elkaar!'

Door **Serena Frijters** en **Erik Verwiel** Foto's **Harry Cock**

Er is leven voor en na de sloot, zie je vanaf het landweggetje tussen twee mistige weilanden in Staphorst. 'Kwetsbaar broedgebied', waarschuwt een bordje de bezoeker. Links van het modderige pad ligt een weiland vol sloten, en die sloten zitten vol met vogels. Rechts is alleen gras te zien. Alleen wie goed tuurt, ontwaart in het groen een ondiepe groef. Het is het enige dat herinnert aan de sloot die hier ooit lag. Een van de tienduizenden sloten die de afgelopen jaren zijn dichtgegooid in Nederland.

Het land rechts van de weg is van een veeboer die enkele honderden meters verderop woont. Het is druk op zijn terrein. Werklui lopen af en aan, en er rijden tractoren en heftrucks rond. Een deel van de schaapskooi wordt omgebouwd tot een koeienschuur voor hun ruim honderd melkkoeien.

Zijn vrouw doet de deur open. Achter het keukenraam van hun woonhuis op het terrein prijkt een vlaggetje: 'Ambassadeur van Jezus'. De boerin vertelt dat ze dankbaar is dat zij hun bedrijf kunnen uitbreiden in een tijd waarin bijna alles voor boeren 'op slot' is.

Als de veeboer even later uit de schuur komt lopen in zijn blauwe werkjas wil hij best zijn verhaal vertellen. De sloot in de berm van de weg die hij had gedempt: dat had niet zomaar gemogen. Maar ja, 'iedereen doet het'.

Agrariërs moeten hun bedrijf uitbreiden en efficiënter maken om winstgevend te blijven, legt hij uit. Ook het dempen van sloten past daarin: het is voor hem zonder sloot makkelijker om met zijn trekker het land op te rijden. Dat het eigenlijk tegen de regels is, daarover maakt hij zich niet druk. 'De gemeente geeft er geen donder om.'

Kees Bakker blijkt een van de weinige boeren die met *de Volkskrant* in gesprek wil over sloten. Anderen zeggen er 'geen belang bij te hebben', doen de deur niet open of nemen de telefoon niet op. En zelfs de openhartige veeboer blijkt uiteindelijk vlak voor publicatie toch niet met zijn werkelijke naam in de krant te willen – de naam Kees Bakker is gefingeerd.

Slootdemping lijkt in Staphorst haast een taboe. Drie ecologen uit de omgeving die *de Volkskrant* benadert willen niet met hun naam in de krant, omdat ze 'gedoe' vrezen.

Staphorst is niet de enige plaats waar agrariërs sloten dichtgooien. In grote delen van het land is in het bestem-

KWETSBAAR GEBIED
Sloten vormen een cruciaal onderdeel van het Nederlandse landschap en ecosysteem.

mingsplan vastgelegd dat een sloot pas dicht mag als de gemeente daar een vergunning voor afgeeft. En sloten op ander mans land dempen, zoals in Staphorst bij bermsloten op gemeentegrond gebeurt, dat mag sowieso niet.

De Volkskrant bracht in kaart hoeveel sloten in Nederland verdwijnen. Daarvoor zijn kaarten met watergangen verzameld en vergeleken, duizenden luchtfoto's bestudeerd en honderden bestemmingsplannen doorgeploegd. Uit het onderzoek blijkt dat er tussen 2017 en 2024 ruim dertigduizend sloten op boerenland zijn verdwenen. Een

derde van deze sloten – ongeveer tienduizend – ligt in een gebied waar dempen zonder vergunning niet mag.

Sloten op boerenland verdwijnen op zoekleiggrond in de kust van Noord-Holland en op zandgronden in Twente. Luchtfoto's laten zien dat agrariërs in heel Nederland sloten dempen. Zo verdwenen er in de gemeente Eemshaven in zeven jaar tijd 42 sloten en werden in Meijerijstad 356 sloten van de kaart gewist.

Sloten zijn er niet voor niets. In natte tijden voorkomen ze natte voeten en bij droogte houden ze water vast. Veel planten- en diersoorten komen alleen voor in het grensgebied tussen gras en water. Zonder sloten verliezen oer-Hollandse landschappen hun karakter.

Hoe kan het dat in Nederland jaarlijks duizenden sloten worden gedempt, waarvan een aanzienlijk deel illegaal? En waarom treden gemeenten en andere overheden daar amper tegen op?

Om antwoorden te vinden, legde *de Volkskrant* vragen voor aan landschapsbeheerders, juristen en andere deskundigen. Bij twee gemeenten waarin veel sloten verdwenen, Staphorst en Westerkwartier, ging de krant langs bij agrariërs, wetshouders, ecologen en omwonenden.

BUFFERSTROKEN

Dat boeren sloten dempen is niet vreemd: zonder sloot kunnen de steeds groter wordende landbouw machines de akker makkelijker bereiken en is er meer ruimte om gewassen te planten of mest uit te rijden. Zelfs 5 procent meer land kan het verschil maken tussen een kwakkelende boerderij en een goedlopend bedrijf.

Opmerkelijk is dat nieuwe regels om de waterkwaliteit te verbeteren een onbedoeld bijeffect hebben: ze maken het dempen van sloten juist aantrekkelijker. Sinds 2023 mogen agrariërs in een zogeheten bufferstrook van een paar meter rondom een sloot geen mest meer uitrijden of gewasbeschermingsmiddelen gebruiken. Dat gaat om duizenden hectares boerenland. Die regel kwam er na grote druk vanuit de Europese Unie, vanwege de belabberde kwaliteit van de Nederlandse sloten.

Geen sloot betekent geen water en dus ook geen strenge regels over waterkwaliteit. Nu is het voor boeren lucratiever om sloten te dempen dan voorheen. Overtollige mest af-

STAPHORST

De gevolgen van slootdemping zijn groot. Zonder sloten kan de bodem droogte en wateroverlast slechter verwerken, terwijl die door klimaatverandering alleen maar zullen toenemen. Ook de natuur wordt hard geraakt: 'Planten en dieren zijn, zelfs als je de boel weer opengraaft, voorgoed weg.'

voeren kost het gemiddelde melkveebedrijf volgens vakblad *Nieuwe Oogst* snel 120 duizend euro per jaar.

De landelijke politiek worstelt met het vraagstuk. In december stelde toenmalig landbouwminister Femke Wiersma voor om de mestregels rond water aan te passen. Een Kamermeerderheid stemde begin februari in met de voorgestelde 'vereenvoudiging', al is het volgens de oppositie vooral een versoepeling.

'Hier heb je een heterdaadje', zegt Jeroen Zomer terwijl hij naar zijn computerscherm tuurt. Op de ene luchtfoto loopt er een sloot midden door een akker, een jaar later is de smalle lijn door het land verdwenen. Als onderzoeker bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed kijkt Zomer met een geschiedkundige blik naar het landschap. Van bovenaf zie je goed de 'historische lijnelementen' waaruit Nederland is opgebouwd: de bomenrijen, hagen, heggen, paden en sloten die soms al eeuwenlang het land doorkruisen.

De Rijksdienst publiceert sinds 2017 elke twee jaar een overzicht van die lijnelementen. Deze gegevens gebruikte de *Volkskrant* om de afname van sloten in kaart te brengen.

Veel van die sloten ziet Zomer 'voor zijn neus' verdwijnen. Alle variatie wordt uit het landschap gesloopt door sloot-

Alle variatie wordt uit het landschap gesloopt door slootdempingen en het vlakstrijken van percelen

dempingen en het vlakstrijken van percelen. De beekdalen die Nederland vroeger had, zijn nu vaak niet meer van polders te onderscheiden. 'Grasfalt', noemt hij het gladgetrokken land.

De onderzoeker kan zich er mateloos aan ergeren. 'De weinige regels die we nu hebben, worden al met voeten getreden', zegt Zomer. Vanuit de Rijksdienst houdt hij bij wat er verdwijnt, maar voorkomen dat het gebeurt, dat is een taak die bij anderen ligt. 'En ik heb het idee dat er niet veel mensen zijn die aan handhaving doen.'

GROEN ERFGOED

De verdwenen sloten in Staphorst herbergen ook beschermde dier- en plantensoorten, vertelt ecoloog Piet Bremer. Waar andere ecologen niet met naam en

toenaam in de krant wilden, durft de inmiddels gepensioneerd Bremer dat wel. Tot voor kort werkte hij bij de provincie, waar hij meeschreef aan een rapport uit 2023 waarin werd vastgesteld dat in het natuurgebied Staphorsterveld in vijftien jaar tijd zeker 100 kilometer aan sloten is gedempt.

Het leefgebied van beschermde plantensoorten als de grote boterbloem, de grote pimpinel en het waterkruid werd daarmee flink verkleind. 'En mer het dempen is ook een groot aantal dieren levend begraven', zegt Bremer, 'zoals modderkruipers en poelkikkers.' Hij noemt het 'beschemend' dat sloten zomaar worden dichtgegooid. 'Planten en dieren zijn, zelfs als je de boel weer opengraaft, voorgoed weg. Dat is groen erfgoed, die populaties waren hier al honderden jaren.'

'Zulk uitzicht vind je nergens', verzuchten Peter Geers en Eline Faber. Vanuit hun ruime huis aan de rand van de gemeente Staphorst kunnen ze door de schuifpui kilometers ver kijken over uitgestrekte weilanden die gescheiden worden door de kronkelende loop van de Reest. Deze beek vormt de grens tussen Overijssel en Drenthe en treedt in de winter soms

LEES VERDER OP
PAGINA 16

Slootdemping

STAPHORST

Al dan niet legaal gedempte sloten trekken littekens in het landschap die zichtbaar worden vanuit de lucht. Van het water dat er ooit een weg vond, resteert alleen een lichte groef in de aarde.

➔ VERVOLG VAN
PAGINA 15

buiten de oevers, waarbij het boerenland blank komt te staan.

Aan de keukentafel vertellen ze hoe een discussie over sloten volledig ontspoorde. In de zomer van 2021 valt het Geers en Faber op dat de agrariërs uit de buurt op grote schaal met trekkers en graafmachines land ophogen en sloten dempen in de weilanden rondom hun huis. Ze zien het met verbazing aan, want ze weten dat het grasland rondom de beek veel water moet kunnen bergen. Ze maken melding bij de gemeente Staphorst. De toezichhouder die op de boeren af wordt gestuurd, concludeert dat voor de werkzaamheden geen vergunning nodig was. Geers en Faber laten het er maar bij zitten.

Ze weten dan nog niet dat de gemeente het jaar daarvoor al op de hoogte was gesteld van illegale slootdempingen op het agrarische land rond het dorp. Een landschapsorganisatie zag op grote schaal sloten verdwijnen. De gemeente beloofde daarop voortaan streng toezicht te houden om nieuwe dempingen te voorkomen.

Na aanhoudende regenval begin 2024 komen Geers en Faber erachter dat hun kelder is gaan 'drijven'. De kabbelende beek achter hun huis is dan veranderd in een brede rivier, aangrenzende weilanden zijn ondergelopen. Onder hun huis, dat ze zelf hebben laten bouwen, ligt de goed geïsoleerde kelder. De hoge waterstand legt zo veel druk op de bak dat die omhoog is geschoven, waardoor de kelderdeur bijna niet meer open kan en ook de achterdeur klemt.

Maar het echte probleem wordt pas zichtbaar als het waterpeil in het voorjaar weer daalt. Met het water zakt ook de kelder, en de muren die erop steunen. Het resultaat: scheuren in de muren en in het plafond die doen denken aan bevestigsschade. Ze weten zeker dat wat de agrariërs op de aangrenzende weilanden hebben gedaan hierop van invloed is. 'Doordat die boer daar het land ophoogt, zakt het water hierheen', zegt Faber. 'En dan komt het hier bij ons omhoog.'

Als ze in augustus dat jaar weer graafmachines in het weiland zien staan, besluiten ze ernaartoe te gaan. Aangekomen bij het weiland drukt Geers op 'opnemen' op zijn telefoon. Eerder dat jaar stond er na een melding over slootdempingen een boze boer meermalen aan de deur, ook 's nachts. Dat liep toen met een sisser af. Mocht het deze keer uit de hand lopen, denkt Geers, dan heb ik daar in elk geval bewijs van. Op die geluidsopname, die in handen is van de Volkskrant, is goed te

ELINE FABER EN PETER GEERS

Een melding van slootdemping leidde tot conflict met de buren. 'Je moet je als gemeente aan je eigen wet houden. Nu zet je bewoners onderling tegen elkaar op.'

horen hoe snel de situatie escaleert.

'Wegwezen hier!', roept de boer al van verre. Zodra Geers en Faber de boer bereiken, pakt hij Geers bij zijn kleren en gooit hem in een ondiepe sloot. Snel krabbelt hij op. 'Bliksem!', schreeuwt de boer. 'Wat ben je toch eigenlijk aan het zeuren man!' Hij probeert Geers te slaan. 'Je kunt niet met je poten van me afblijven hè', zegt Geers, die inmiddels ook zijn stem verheft. 'Die vent is gek!'

Als de jongere broer van de boer erbij komt, kalmeert de situatie enigszins. De mannen vertellen dat ze alleen wat zand op natte plekken aanbrengen, en dat dat 'gewoon mag'. Dat de wateroverlast bij hun huis door de sloot-

dempingen komt, geloven de twee melkveehouders niet: 'Het was toch altijd al het Reestdal hier? Het zat al vol met water.'

Het gesprek escaleert opnieuw als Geers en Faber bij het afscheid nog een foto van de situatie willen maken. 'Verdomme, je hoeft hier helemaal geen foto's te maken!' De boer probeert Geers weer te slaan. De twee lopen terug naar hun auto, nageroepen door de agrariërs. 'Als jullie terugkomen, druk ik met een shovel je auto in elkaar', krijgen ze te horen. 'D66'ers, criminelen!'

MELDING

Een dag later doen ze alsnog melding van de nieuwe slootdemping bij de gemeente. De gemeente noemt de werkzaamheden van de boeren 'regulier onderhoud' waar geen vergunning voor nodig is. Ditmaal tekenen ze bezwaar aan. In dat proces krijgen ze steun van een onafhankelijke adviescommissie van de gemeente, die nader onderzoek eist en een verband met de schade aan hun huis niet uitsluit.

Maar de gemeente legt het advies naast zich neer: het stel is geen belanghebbende, want ze wonen te ver bij de weilanden vandaan om last te ondervinden van de slootdempingen en landophogingen. Ook als er geen belanghebbenden zijn, kan een gemeente ervoor kiezen om te handhaven, maar Staphorst besluit dit niet te doen. De gemeente vindt dat het water goed wordt afgevoerd. De boeren mogen hun gang blijven gaan.

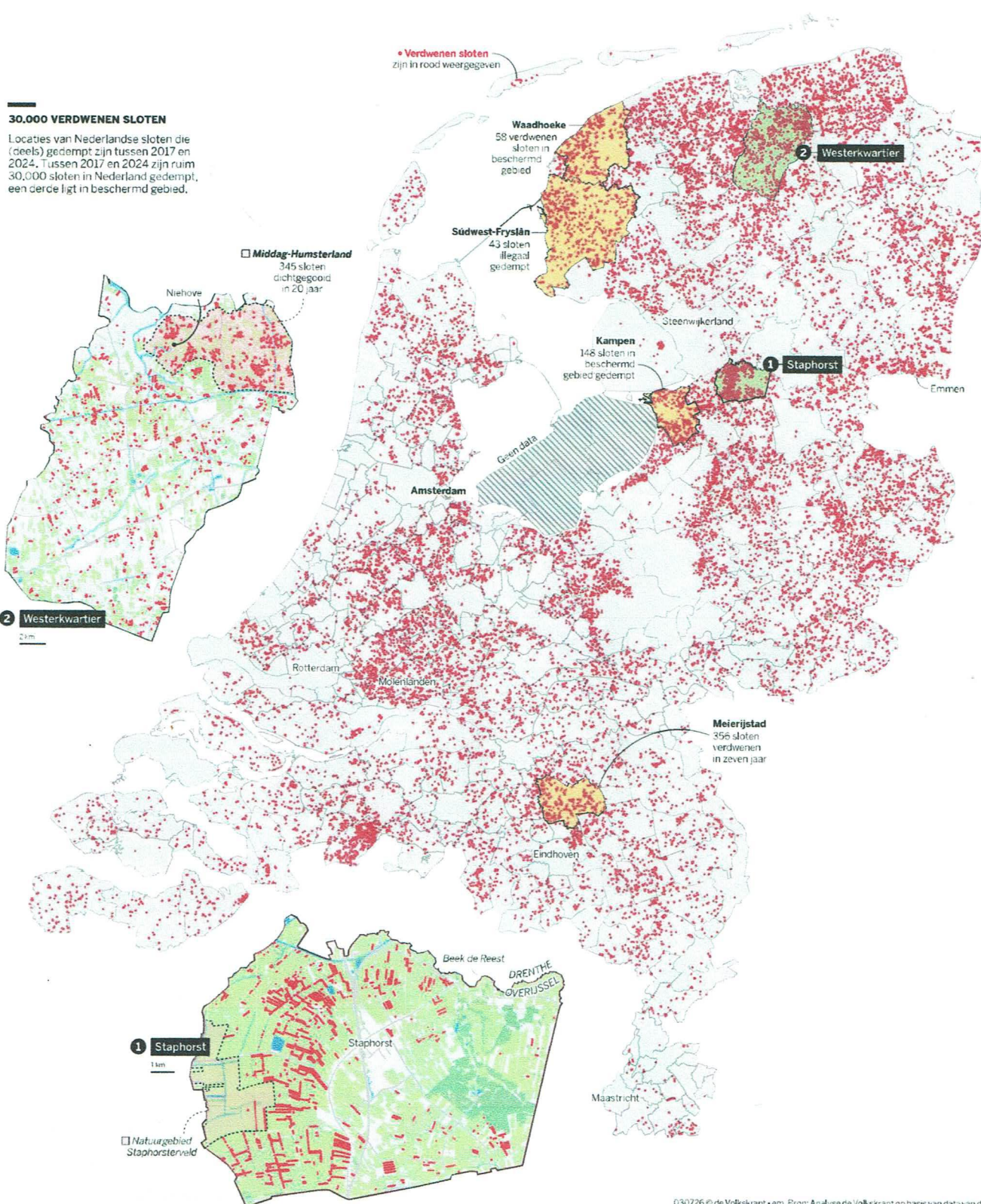
Geers en Faber hebben wel enig begrip voor de boeren, maar dat de gemeente publiekelijk zegt streng te willen handhaven en toch niet handhaaft, dat kunnen ze niet verteren. 'Je moet je als gemeente aan je eigen wet houden', zegt Faber, 'en nu zet je bewoners onderling tegen elkaar op.'

Een van de boeren zegt in een telefoongesprek met de krant dat hij 'het duw-en-trekwerk' achteraf ook 'niet netjes' vond, maar dat Geers en Faber ook niet zomaar met hun auto zijn land op mochten rijden, omdat zij daar niets te zoeken hebben.

Tegen de boer die Geers in de sloot gooide wil hij geen aangifte doen. 'Die man was ook maar kwaad en misschien in paniek', zegt Geers. 'Ik ga al dertig jaar normaal met die mensen om.'

➔ LEES VERDER OP
PAGINA 18

Slootdemping

→ Vervolg van
PAGINA 16

Van elke vierkante meter in Nederland is in plannen en regels vastgelegd wat daar mag gebeuren. Vaak mogen sloten volgens die regelgeving niet zomaar gedempt worden, om het landschap en de natuur te beschermen en de waterhuishouding op orde te houden.

Uit gesprekken met gemeenten blijkt dat zij vaak niet in beeld hebben hoeveel sloten er gedempt worden, laat staan of deze dempingen vergund zijn. Als ze wel op de hoogte zijn, heeft handhaving vaak geen prioriteit. Iemand verplichten tot het herstel van een illegaal gedempte sloot kan uitmonden in een lang en arbeidsintensief proces.

Gemeenten wijzen vaak naar het waterschap, maar veel van de gedempte sloten zijn te klein om onder waterschapsbeheer te vallen. Ook provincies en omgevingsdiensten hebben elk iets te zeggen over de inrichting van het landschap. Met al die gedeelde zeggenschap lijkt niemand zich echt voor de sloten verantwoordelijk te voelen.

Het gevolg is dat veel gemeenten niet ingrijpen, zelfs als ze weten dat een sloot illegaal dichtgegooid is, blijkt uit het onderzoek van *de Volkskrant*. In de twaalf gemeenten met de meeste slootdempingen zijn gezamenlijk ruim vierduizend sloten verdwenen. Elke sloot is op historische luchtfoto's opgespoord, gecontroleerd en aan de gemeenten voorgelegd.

De meeste van deze twaalf gemeenten zeggen geen weet te hebben van de dempingen, en geen enkele gemeente kan van alle dempingen die door de krant zijn geleverd aantonen dat ze legaal zijn. Boeren kunnen, zo lijkt, redelijk straffeloos een sloot dichtgooien, de pakkans is miniem.

Vijf van de twaalf gemeenten gaven geheel geen inhoudelijke reactie. Ze konden ook niet vertellen of en hoeveel vergunningen voor slootdempingen zijn verleend, informatie die openbaar hoort te zijn. Het uitzoeken van die informatie 'gaat ten koste van onze dienstverlening naar onze inwoners', zo schreef de gemeente Zundert.

In de gemeente Molenlanden, waar het Unesco-werelderfgoed Kinderdijk ligt, is water 'niet een van onze prioriteiten'. Krimpenerwaard wijst naar het waterschap, terwijl dat niet over de handhaving van het bestemmingsplan van de gemeente gaat. Emmen en Steenwijkerland reageren in het geheel niet.

De andere gemeenten willen wel de door *de Volkskrant* gevonden sloten bestuderen. Zij komen stuk voor stuk tot veel minder vergunningen dan dat er sloten in beschermd gebied zijn gedempt. In Kampen zijn 148 sloten in beschermd gebied gedempt, de gemeente kan slechts 11 vergunningen overleggen. De gemeente zegt dat dit komt door grote 'planologische ontwikkelingen'.

Súdwest-Fryslân constateert na vragen van de krant dat 43 van de 173 sloten illegaal zijn gedempt, wat daarmee gaat gebeuren is nog niet bekend. Ambtenaren in Waadhoeke kunnen niet vertellen hoeveel sloten zonder goedkeuring zijn gedempt, maar weten wel te melden dat er vijf vergunningen zijn verleend op 58 verdwenen sloten in beschermd gebied.

PAALTJES

Aan de rand van het grasland van Kees Bakker wapperen plastic linten tussen paaltjes. Ineens stonden ze er, zegt Bakker. Op die plaats wil de gemeente Staphorst de door hem gedempte bermsloten weer uitgraven. Ook bij andere dichtgegooid sloten stonden paaltjes, maar die zijn er niet meer. 'Iedereen heeft die palen weggegooid, maar wij hebben ze laten staan', zegt Bakker. 'Nee hoor, ik kan er niet wakker van liggen, echt niet.' Hij benadrukt dat hij de sloten niet heeft dichtgegooid vanwege de regels rondom bufferstroken, maar puur voor het gemak. 'Die sloot scheelt me hooguit 25 euro.'

De gemeente vindt het eigenlijk ook wel prima dat sloten verdwijnen, vermoedt hij: scheelt hen weer kosten aan onderhoud. En ook over de sloot die dwars door zijn perceel liep en die hij recent dichtgootte, heeft hij van de gemeente 'geen commentaar' gehad. De gemeente wil desgevraagd niet reageren op de uitspraak van Bakker. Volgens Bakker maken alleen 'die lui uit de stad' er een probleem van. 'Die beginnen elke keer over biodiversiteit.'

5 kilometer verderop, in een kleine werkkamer in het gemeentehuis die uitkijkt over een grote parkeerplaats, benadrukt wethouder Herriët Brinkman meermalen dat het illegaal dempen van sloten niet mag. Tegelijkertijd, zegt de wethouder ook, hebben boeren 'praktische redenen' om sloten op gemeentegrond te dempen, bijvoorbeeld om hun land makkelijker te bereiken. Om dat nu 'landjepik' te noemen, zoals regionale krant *De Stentor* het omschreef, dat vindt de eerste vrouwelijke wethouder van Staphorst 'erg zwaar aangezet'.

Bij haar aantreden in 2022 werd Brinkman met dit ingewikkelde dossier geconfronteerd. Twee jaar daarvoor had natuur- en landschapsorganisatie Landschap Overijssel bij de gemeente aan de bel getrokken over slootdempingen. Er zouden 123 sloten zijn gedempt, veelal illegaal, en een deel daarvan zelfs op gemeentegrond. De watergangen verdwenen in gebied dat 'erg belangrijk' is voor 'diverse zeldzame en beschermde flora en fauna', zo schreef

BEN WESTERINK

Ook in Groningen wordt gestreden voor conservatie. 'We willen die geschiedenis blijven vertellen, en als die sloten verdwijnen, kan dat niet meer.'

de stichting aan de gemeente.

'Ondanks herhaalde (informele) verzoeken (...) is de situatie in het Staphorsterveld tot nu toe gedoogd.' Landschap Overijssel vond dat de gemeente nu maar eens tot actie moest overgaan. De toenmalig wethouder kondigde daarop aan dat voortaan toezichthouders regelmatig naar het platteland zouden gaan om nieuwe illegale slootdempingen te voorkomen.

Toch zijn er sindsdien in het gebied nog ruim 350 sloten gedempt, blijkt uit het onderzoek van *de Volkskrant*. Bijna 300 daarvan lagen in een gebied waar een vergunning nodig was. Dit terwijl de gemeente zegt jaarlijks maar een stuk of vijf vergunningen te verlenen.

Brinkman houdt desondanks vol dat ze de sloten beschermt. De gemeente heeft de laatste jaren hard gewerkt aan bewustwording bij agrariërs, vertelt ze.

'Het was in het verleden minder een onderwerp, maar nu wordt het heel bewust van beide kanten echt wel besproken. Ze is trots op het bijzondere landschap in Staphorst, de smalle stroken land doorsneden met sloten en struweel. De gemeente wil dat behouden, zegt ze, 'en daar doen we ook echt moeite voor'.

Hoe kan het dan dat er toch zoveel sloten verdwenen? Volgens de wethouder heeft dat te maken met ruilverkavelingen na een herinrichting. Meerdere juristen zeggen tegen *de Volkskrant* dat een ruilverkaveling niet betekent dat sloten zomaar mogen worden gedempt, en bovendien ligt een groot deel van de sloten niet in dit gebied. De woordvoerder bevestigt dat dat klopt, maar kan niet vertellen welke afspraken precies zijn gemaakt. Voor de demping van sloten buiten het op nieuw ingerichte gebied zegt de gemeente 'geen verklaring' te hebben.

En wat doet de gemeente bij nieuwe overtredingen? 'Wij kiezen primair voor preventie en dialoog, daarna handhaving', laat een woordvoerder weten. Vanwege de grootte van het gebied en de capaciteit van toezichthouders zegt de gemeente niet actiever te kunnen handhaven.

Geers en Faber zien dat er ook iets anders aan de hand is in Staphorst: de gemeente is er volgens hen in alles op gericht de boeren te vriend te houden. De gemeente wil desgevraagd niet reageren op uitspraken van inwoners richting de pers.

In het gesprek zegt wethouder Brinkman eigenlijk geen tegenstelling te zien tussen de belangen van agrariërs en andere inwoners van de gemeente. 'Een agrariër zal natuurlijk niet een sloot dempen als hij daardoor wateroverlast krijgt, dus in die zin verschillen de belangen niet van die van andere inwoners in het buitengebied.'

De wethouder zal de boeren in elk geval niet juridisch of financieel aansprakelijk stellen voor het weer uitgraven van de sloten. Dan moet je als gemeente achterhalen wie de sloot heeft gedempt en dat is volgens haar niet te bewijzen. 'En zo traject heeft ook een behoorlijke impact.'

Daarom gaat de gemeente de twaalf gedempte sloten die op gemeentegrond liggen zelf herstellen en draait Staphorst op voor de 125 duizend euro aan kosten. De gemeenteraad nam dit voorstel unaniem aan.

Voor het herstellen van de andere ruim honderd gedempte sloten waar Landschap Overijssel de gemeente in 2020 over berichtte, is voorts nog geen plan gemaakt, en ook niet voor de ruim driehonderd gedempte sloten die sindsdien gedempt zijn.

MIDDAG-HUMSTERLAND

Het gesprek over sloten gaat er heel anders aan toe in het 'mooiste dorp van Nederland'. In het Middag-Humsterland in de provincie Groningen zijn ze trots op hun eeuwenoude kronkelsloten, vertelt Ben Westerink bij de kerk van Niehove, een plaatsje van driehonderd inwoners dat in 2019 van weekblad *Elsevier* die ere titel kreeg. Hier kijken bezoekers niet uit op platgewalst akkerland, maar zien zij zigzaggende plakjes boerenpercelen omringd door water. Net als Niehove steken de kleine dorpjes in de omgeving boven de horizon uit, liggend op wierden, verhogingen in het landschap.

Al sinds de jaren tachtig strijdt Westerink voor het behoud van dit landschap, en met succes. 'Er loopt geen snelweg doorheen, geen spoorweg, er is zelfs geen rotonde in het gebied.' Als Westerink naar de slingerende sloten kijkt, ziet hij hoe twee voormalige Waddeneilanden, Middag en Humsterland aan elkaar zijn gegroeid. Bijna duizend jaar geleden werden ze bedijkt en sindsdien leven boeren er van hun eigen stukje grond. 'We willen die geschiedenis blijven vertellen, en als die sloten verdwijnen, kan dat niet meer.'

De strijd van de natuurminnende Groningers resulteerde aan het begin van dit millennium in een kaart waarop voor elke sloot is aangegeven of die beschermd was, en of die eventueel na overleg mocht worden gedempt. Dat is tamelijk uniek: vrijwel nergens in Nederland zijn per sloot afspraken gemaakt. Regelmatig spreken gemeente, provincie, boeren en natuurbeschermers elkaar over voorstellen om sloten te dempen of in te korten.

In het gemeentehuis van Westerkwartier, waar het Middag-

WESTERKWARTIER

De sloot is waar bodembeheer botst met de boerenbottomline. Zonder sloten geen bufferstroken, of kronkelende akkerranden waarop het lastig oogsten is.

Humsterland onder valt, vertelt wethouder Bert Nederveen dat ambtenaren goed in de gaten houden of sloten in het gebied verdwijnen. Toch geeft de gemeente soms toestemming voor een slootdemping, zegt hij. 'Het moet geen openluchtmuseum worden.' Landbouwvoertuigen worden steeds breder, zegt hij, en die moeten over de weg kunnen blijven rijden. 'Je moet wel met je tijd meegaan.'

Ondanks het toezicht blijkt uit de data dat hier ook sloten verdwijnen. De afgelopen twintig jaar zijn 345 sloten in Middag-Humsterland geheel of gedeeltelijk dichtgegooid. Ook sloten die de gemeente als 'karakteristiek' bestempelt, en onder geen beding mogen worden volgestort, zijn van de kaart gewist.

Wethouder Nederveen schrikt een beetje als hij die getallen hoort. 'Dat vind ik wel veel. Heel veel zelfs.' Hij denkt niet dat 'alles vergund zal zijn'. Er staat al een volgende monitoring van het gebied gepland, en er is onlangs een nieuwe toezichthouder aangesteld. Ze gaan de kaart van de krant met verdwenen sloten bestuderen en handhaven als blijkt dat sloten illegaal zijn dichtgemaakt.

Of de dempingen te maken hebben met de nieuwe regels

Boeren kunnen, zo lijkt, redelijk straffeloos een sloot dichtgooien, de pakkans is miniem

over bufferstroken weet hij niet zeker, maar het zou een rol kunnen spelen. 'Maar we zien al langer dat agrariërs aan schaalvergroting doen omdat het land dan makkelijker te bewerken is.'

Dat beeld bevestigt een boer in de provincie Groningen die een enorme berg zand op zijn perceel heeft liggen. Hij wil liever niet met zijn naam en woonplaats in de krant omdat hij niet aan de demping 'gelinkt' wil worden. Hij vertelt dat hij het laatste stukje van een kronkelsloot op zijn land wil dempen. De nieuwe regels over bufferstroken zorgen ervoor dat minder land voor bijvoorbeeld de aardappelteelt kan worden gebruikt. Daarnaast kost het meer tijd om land langs een meanderend slootje te bewerken. 'Dan zit je te knoeien om bochtjes en kan je zo weer tien minuten terugrijden om door te gaan.'

De wethouder zegt dat de illegale sloten door de agrariërs weer uitgegraven zullen moeten worden. Hij is verbaasd als hij hoort dat in Staphorst de gemeente dat doet en ook de kosten daarvoor betaalt. 'Dat vind ik wel bijzonder. Ik ben van mening dat als je tegen de regels in dingen uit haalt, je dan ook voor de kosten moet opdraaien.'

In Staphorst vertelt boer Kees Bakker zich 'rijk gezegend' te voelen. Achter hem lopen de werkhut naar de keuken voor de lunch. 'We hebben onze koeien, we kunnen uitbreiden en we kunnen bestaan. Het is geweldig om op zo'n mooie plek boer te zijn', zegt hij, terwijl hij naar de weilanden in de verte gebaart. 'Het is nu echt een feest om het land in te rijden', stelt hij tevreden vast.

■ Met medewerking van Anne Lisa Giesen en Samuel Verschoor.

■ Meer informatie over de totstandkoming van dit onderzoek lees je op volkskrant.nl/sloten

